

Smrt z rukou sovětského vojáka (rok 1989 očima StB)

29.8.2024 - MILAN BÁRTA | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Přítomnost sovětských vojáků na území ČSSR vedla k řadě incidentů mezi vojáky a civilními občany. Podle smlouvy o dočasném pobytu sovětských vojsk z roku 1968 měli tyto záležitosti řešit vládní zmocněnci obou zemí a obě strany si měly také poskytovat vzájemnou pomoc při stíhání trestné činnosti.

V praxi však postupně československá strana na tuto možnost rezignovala a na konci 80. let se před čs. vojenskými soudy trestní věci s obžalovanými příslušníky sovětské armády neprojednávaly.

Dne 13. 10. 1989 zavraždil v Praze zběhlý sovětský voják Martina Fejtka, který se mu snažil pomoci. Fotografie z rekonstrukce vraždy

Také československé bezpečnostní složky pečlivě střežily nejen místa dislokace sovětské armády, ale i zprávy o incidentech. Těm se nedalo zabránit, a tak téměř každý měsíc hlášení nejvyšším stranickým a státní funkcionářům obsahovala informace o dopravních nehodách, krádežích a dalších trestných činech, v krajních případech i vraždách.

Celkem v roce 1989 v důsledku incidentů se sovětskými vojáky zahynulo 13 čs. občanů

Tak např. 21. srpna, v den dvacátého prvního výročí invaze, se tři vojáci, kteří střežili staveniště ubytoven v největší sovětské posádce v Milovicích, vloupali do stavební buňky, kde zcizili věci v hodnotě 7 000 Kčs. O pět dní později dva sověští vojáci u Mělníka ukradli osobní automobil, který následně nabourali. Dopravní nehody (zpravidla zaviněné sovětskými řidiči) měly často díky střetům těžké vojenské techniky s osobními vozy fatální následky. Dne 25. srpna se u Českého Brodu sovětský voják jedoucí v osobním voze střetl při předjíždění s vozem v protisměru. Lehké zranění.

Snímek tragické nehody sovětského vozu ZIL a Zastavy rodiny Žourkových, která si vyžádala tři lidské životy

Zvláště tragická nehoda se stala 18. srpna, kdy na křižovatce v obci Uničov-Brníčko u Olomouce sovětský nákladní vůz ZIL vyjel do protisměru, kde se čelně srazil s autem Zastava 1100, v němž se vracela rodina Žourkových z dovolené. Rodiče a jedno z malých dvojčat zahynuli, přežil jen druhý syn. Řidiče sovětský soud odsoudil k sedmi letům v nápravně pracovním táboře.

Celkem v roce 1989 v důsledku nejružnějších incidentů se sovětskými vojáky zahynulo třináct československých občanů.

Každá zpravodajská služba představuje důležitý zdroj informací. Také ministerstvo vnitra v komunistickém Československu – především prostřednictvím státobezpečnostních složek – podávalo stranickým i státním (v tomto pořadí) funkcionářům informace, které nemohli získat jinými cestami. V podstatě šlo o informování o potenciálních nebezpečích jak zpoza hranic, tak uvnitř státu, i o jakýsi monitoring veřejného mínění. K tomu, aby mohly být zpracovávány souhrnné zprávy, musel být v rámci resortu vybudován informační systém, který by zpracovával informace postupně od nejnižších organizačních složek po centrálu a zpět. Hlavní zdroj informací o situaci v Československu přicházel ze Státní bezpečnosti, a to prostřednictvím analytického odboru II. správy Sboru národní bezpečnosti (SNB). Ten soustřeďoval poznatky získané na centrální i regionální úrovni vlastní operativní činností, tajným sledováním, nasazováním operativní techniky a zejména prostřednictvím tajných spolupracovníků. Na počátku roku 1989 byly každodenně zpracovávány tzv. denní informace, shrnující nejdůležitější události ze státobezpečnostního hlediska.

Připravil MILAN BARTA

Foto: ABS, VÚA-VHA. Za shromáždění fotografií děkujeme historikovi Prokopu Tomkovi.

Související:

- První díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – Lidové milice do zbraně!
- Druhý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – brutální zákroky a 1400 zadržených
- Třetí díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – výbuch v Ústí nad Labem
- Čtvrtý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – soud s Václavem Havlem
- Pátý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – výhrůžky bombami
- Šestý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – únos letadla
- Sedmý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – zpráva o bezpečnostní situaci ČSSR
- Osmý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – zásah proti Čs. helsinskému výboru
- Devátý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – oslavy 1. máje
- Desátý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – neúspěšný únos letadla
- Jedenáctý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – Václav Havel na koncertě Joan Baezové
- Dvanáctý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – petice Několik vět
- Třináctý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – nálady ve společnosti
- Čtrnáctý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – za zrušení povinné služby
- Patnáctý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – jednadvacáté výročí okupace

<https://www.ustrcr.cz/smrt-z-rukou-sovetskeho-vojaka-rok-1989-ocima-stb>